

HYNDMAN MARXISTA

Hiljattain ilmestyi julkisuuteen erään Englannin „sosiaalidemokraattisen puolueen” perustajan ja johtomiehen Henry Mayers Hyndmanin laaja muistelmateos. Lähes viisisataa sivua käsittävän kirjan nimenä on: „Muistelmia seikkailurikkaasta elämästä” * ja siinä on elävästi kirjoitettuja muistelmia tekijän poliittisesta toiminnasta ja „kuuluisista” henkilöistä, joiden kanssa hän oli ollut tuttu. Hyndmanin kirja tarjoaa runsaasti mielenkiintoista aineistoa englantilaisen sosialismin luonnehtimista ja koko kansainvälisen työväenliikkeen eräiden tärkeiden kysymysten arviointia varten.

Sen tähden luulemme, että on oikea aika omistaa muutamia pikku artikkeleja Hyndmanin kirjalle, varsinkin kun oikeistolaiskadettien „Russkije Vedomosti” (lokakuun 14 pnä) „on esiintynyt” julkaisemalla liberaali Dioneon artikkelin, joka on mainio näyte näiden kysymysten liberaalisesta valaisemisesta tai oikeamminkin hämäröittämisestä.

Aloittakaamme Marxia koskevista Hyndmanin muistelmista. H. Hyndman tutustui Marxiin vasta v. 1880, jolloin hän oli nähtävästi hyvin vähän selvillä Marxin opista ja sosialismista yleensä. Englantilaisille suhteille on kuvaavaa, että Hyndman, joka syntyi v. 1842, oli niin kauan ollut väriltään epämääräinen „demokraatti”, jolla oli yhteyksiä vanhoillisten puolueeseen (tory'hin) ja sympatioita sitä kohtaan. Sosialismiin Hyndman kääntyi luettuaan „Pääoman” (ranskalaisen käännöksen) eräällä monista Amerikanmatkoistaan vv. 1874—1880 välisenä aikana.

* „The Record of an Adventurous Life”, by Henry Mayers Hyndman. London (Macmillan and Co). 1911.

Lähtiessään Karl Hirschin saattamana tutustumiskäynnille Marxin luo Hyndman vertasi tätä ajatuksissaan... Mazziniin!

Mistä näkökulmasta Hyndman teki tämän vertauksen, näkyy siitä, että Mazzinin vaikutusta ympärillä oleviin hän sanoo „persoonalliseksi ja henkilökohtaisen eetilliseksi”, kun taas Marxin vaikutusta „miltei täysin intellektuaaliseksi ja tieteelliseksi”. Marxin luo Hyndman lähti kuin „suuren analyttisen neron” luo pyrkien ottamaan oppia hänestä,— Mazzinissa häntä veti puoleensa luonne, „ylevä ajattelu- ja käytöstapa”. Marx oli „kiistattomasti suurempi ajattelija”. Hyndman ymmärsi eittämättä varsin huonosti v. 1880 (eikä hän nytkään ole kokonaan ymmärtänyt — tästä alempana) porvarillisen demokraatin ja sosialistin välisen eron.

„Kun sitten näin Marxin”, Hyndman kirjoittaa, „hän tuntui minusta ensi näkemältä voimakkaalta, pörröiseltä ja lannistumattomalta vanhukselta, joka on valmis ryhtymään — etten sanoisi: pyrkimään — riitaan ja on mieleltään hieman epäluuloinen, ikään kuin hänen olisi pitänyt tuossa paikassa kestää jokin hyökkäys. Mutta hän tervehti minua sydämellisesti ja ensimmäiset sanansa olivat yhtä sydämellisiä. Sanoin, että minulle tuottaa suurta tyydytystä ja kunniaa puristaa „Pääoman” tekijän kättä, hän vastasi lukeneensa mielihyvällä Intiaa koskevat artikkelini * ja antoi niistä kiittävän lausunnon lehtikirjoituksissaan”.

„Kun Marx puhui vimmastuneen suuttuneesti liberaalisen puolueen politiikasta, erittäinkin Irlannin suhteen,— vanhan taistelijan pieniin syviin silmiin syttyi tuli, raskaantuntuiset kulmakarvat vetäytyivät ryppyyn, iso leveä nenä ja kasvot saivat eloa ja huulilta tulvi virtanaan palavia ja rajuja syytöksiä, jotka osoittivat minulle sekä hänen luonteenlaatunsa koko intomielisyyden että mainion englannin kielen taitonsa. Jyrkästi erilainen oli hänen puhetapansa, kun hän oli syvän suuttumuksen kiihdyttämä, ja koko hänen olemuksensa, kun hän esitti mielipiteitään tietyn kauden talouselämän tapahtumista. Ilman mitään näkyvää voimainponnistusta hän muuttui profeetasta ja mahtavasta tribuunista rauhalliseksi filosofiksi, ja tunsin heti, että kuluu monta pitkää vuotta, ennen kuin näissä viimeksi mainituissa kysymyksissä lakkaan tuntemasta itseni oppilaaksi opettajan edessä.

Lukiessani „Pääomaa” ja varsinkin hänen pikku kirjoitelmiaan Pariisin Kommuunista ja „Brumairekuun 18:nnesta” minua hämmästytti

* Ennen hiljattain tapahtunutta kääntymistään shovinismiin Hyndman vastusti päättäväisesti Englannin imperialismia ja kävi vuodesta 1878 jaloa paljastuskampanjaa niitä häpeällisiä väkivallantekoja, ruokottomuuksia, rosvouksia ja häväistyksiä vastaan (niissä on menty aina valtio-„rikollisten” pieksämisin asti), joilla eri puolueisiin kuuluvat englantilaiset — aina „sivistynyttä” ja „radikaalista” kirjailijaa John Morley'a myöten — ovat jo ammoisista ajoista näyttäneet itselleen kuuluisuutta Intiassa.

se, miten hän osasi yhdistää taloudellisten syiden ja sosiaalisten seuraamusten mitä seikkaperäisimmän ja kylmimmän tutkimuksen mitä palavimpaan vihamielisyyteen, joka kohdistui luokkiin ja jopa yksityisiin henkilöihin, sen tapaisiin kuin Napoleon III tai Thiers, jotka hänen teoriansa mukaan eivät olleet muuta kuin karpäsiä kapitalistisen kehityksen Juggernautin vaunujen pyöriässä. Ei pidä unohtaa, että Marx oli juutalainen, ja minusta tuntui, että hänessä, hänen luonteessaan, hänen ulkomuodossaan — kunnioitusta herättävä otsa, tuuheat riippuvat kulmakarvat, vilkkaat säkenöivät silmät, leveä aistillinen nenä ja ilmeikäs suu, rehevän parran peittämä kasvot — yhdistyivät hänen rotunsa suurprofeettojen oikeutettu suuttumus ja Spinozan sekä juutalaisoppineiden kylmä analyttinen äly. Hän oli tavaton erilaatuisten kykyjen yhdistelmä, jollaista en ollut tavannut kenessäkään.

Poistuessani Marxin luota Hirschin kanssa ja ollessani tuon suurmiehen persoonallisuuden tekemän syvän vaikutelman vallassa, Hirsch kysyi minulta, mitä ajattelen Marxista. „Luulen”, vastasin minä, „että hän on XIX vuosisadan Aristoteles”. Mutta sanottuani tämän huomasi kuitenkin heti, ettei tuo määritelmä luonnehdi koko „objektia”. Ennen kaikkea mahdotonta on kuvitella Marxia sellaiseksi, jossa yhdistyisivät Aleksanteri Makedonialaisen hovimiehen toimet ja syvälliset tieteelliset teokset, jotka niin voimallisesti ovat vaikuttaneet useihin sukupolviin. Ja sitä paitsi Marx ei koskaan eristäytynyt niin täydellisesti välittömistä inhimillisistä pyrkimyksistä — vaikkakin sellaista on hänestä monta kertaa väitetty —, että hän olisi voinut tarkastella tosiasioita ja niiden vaikutteita siinä kylmässä ja yksitoikkoisessa valaistuksessa, mikä oli ominaista muinaisuuden suurelle filosofille. Täysin epäilemättömät on, että Marxin vihamielisyys häntä ympäröivää riisto- ja palkkaorjuusjärjestelmää kohtaan ei ollut ainoastaan intellektuaalista ja filosofista, vaan myös henkilökohtaista intohimoista vihamielisyyttä.

Muistan sanoneeni kerran Marxille, että vanhentuessani tunnen muuttuvani kärsivällisemmäksi. „Kärsivällisemmäksi?”, vastasi Marx, „kärsivällisemmäksi?” Oli selvää, että hänestä ei tulisi kärsivällisempää. Luulen, että juuri tuo Marxin syvä viha olemassaolevaa asiain tilaa kohtaan ja hänen vastustajiinsa kohdistama murhaava arvostelu estivät monia varakkaaseen luokkaan kuuluvia sivistyneitä ihmisiä antamasta täyttä merkitystä hänen suurteoksilleen ja tekivät heidän silmissään sankareiksi Böhmi-Bawerkin tapaiset vähäarvoiset puolioppineet ja tyhjänjauhajat vain siksi, että nämä vääristelivät Marxia ja yrittivät „kumota” hänet. Olemme nykyään, varsinkin Englannissa, tottuneet ottelemaan floreteilla, joiden kärjessä on iso pehmeä pallo. Gentlemannin tavoin teeskentelevistä oppineista kaksintaistelijoistamme tuntuu sopimattomalta se, että Marx hyökkää rajusti miekka paljaana vastustajansa kimppuun, eivätkä he jaksakaan uskoa, että tuollainen sääli-mätön väittelijä ja leppymätön pääoman ja kapitalistien vihaaja voisi todella olla aikakautemme syvällisin ajattelija”.

V. 1880 englantilainen yleisö tuskin lainkaan tunsi Marxia. Hänen terveytensä oli siihen mennessä jo huomattavasti heikentynyt, kova työskentely (16 tuntia ja enemmänkin henkistä työtä vuorokaudessa!) oli rasittanut elimistön, lääkärit kielsivät häneltä iltatyön ja minä — kertoo

Hyndman — käytin vuoden 1880 lopusta vuoden 1881 alkuun hänen lepohetkiään keskustellakseni hänen kanssaan.

„Keskustelutapamme oli aika originelli, väittelystä elostuessaan Marxilla oli tapana kävellä nopeasti edestakaisin huoneessa, aivan kuin hän olisi ollut kävelyllä merilaivan kannella. Pitkillä matkoillani (Amerikkaan, Austraaliaan y.m.) olin tottunut samanlaiseen edestakaisin kävelyyn, kun jokin erikoisesti askarrutti ajatuksiani. Ja niinpä sitten saattoikin nähdä sellaisen näkymän, että opettaja ja oppilas harppoivat pari kolme tuntia pitkin ja poikin huonetta pöydän ympäri pohtien ajankohtaisia kysymyksiä ja menneiden aikojen asioita”.

Mikä oli Marxin kanta niissä eri kysymyksissä, joita hän pohti Hyndmanin kanssa, sitä ei viimeksi mainittu kerro *yhdestäkään kysymyksestä* missään määrin seikkaperäisemmin. Edellä esitetystä huomaa Hyndmanin keskittyvän eniten ja miltei poikkeuksetta asian *anekdoottimaiseen* puoleen: se vastaa koko hänen kirjansa muuta sisältöä. Hyndmanin oma elämäkerta on englantilaisen porvarillisen filisterin elämäkerta, filisterin, joka luokkansa parhaimmistosta parhaimpana löytää loppujen lopuksi itselleen tien sosialismiin pääsemättä koskaan täydellisesti vapaaksi porvarillisista perinteistä, porvarillisista katsomuksista ja ennakkoluuloista.

Toistaessaan ne Marxia ja Engelsiä vastaan tehdyt porvarilliset moitteet, että nämä muka olivat „yksinvaltiaita” „kvasidemokraattisessa” Internationalessa eivätkä ymmärtäneet käytäntöä, tunteneet ihmisiä j.n.e., Hyndman ei yritä kertaakaan arvostaa ainoatakaan näistä moitteista pohjautumalla vastaavina ajankohtina vallinneen tilanteen seikkaperäiseen ja konkreettiseen esitykseen.

Tuloksena on anekdootti eikä marxilaisen historiallinen analyysi. Marx ja Engels taistelivat Saksan sosialidemokratian yhdistymistä (lassallelaisten kanssa yhdistymistä) vastaan, vaikka yhdistyminen oli tarpeen! Siinä kaikki, mitä Hyndman sanoo. Hyndman ei ole maininnut sanaakaan siitä, että periaatteessa Marx ja Engels olivat tuhat kertaa oikeassa verrattuna Lassalleen ja lassallelaisiin. Hyndman ei edes aseta tätä kysymystä. Hyndman ei edes kysy itseltään sitä, eikö „demokratismi” (organisaatiokysymyksissä) ollut Internationalen kaudella proletaarisen sosialidemokratian rakennusta turmelevien porvarillisten lahkokuntien verhona.

Sen vuoksi Hyndmanin ja Marxin välien katkeamisen historiakin on kerrottu siten, ettei tulokseksi ole saatu mitään muuta kuin juoruja (herrojen Dioneoiden hengessä). Engels nähkääs oli „saivarteleva, epäluuloinen ja mustasukkainen” mies, Marxin vaimo oli muka sanonut Hyndmanin vaimolle, että Engels oli Marxin „paha henki” (!); Engels, jota Hyndman ei koskaan edes tavannut (vaikka hra Dioneo kirjoitti „*Russkije Vedomostissa*” päinvastaista), oli taipuvainen „niihin ihmisiin nähden, joita hän auttoi (rahallisesti; Engels oli hyvin rikas, Marx hyvin köyhä), kiskomaan täyden vaihtoarvon rahoistaan”: Engels muka riitaannuttikin Marxin ja Hyndmanin, koska hän pelkäsi Hyndmanin, joka silloin oli rikas mies, valtaavan Engelsin paikan Marxin rikkaana ystävänä!

Herroista liberaaleista on tietysti mieluista kopioida nimenomaan moisia mahdottomia halpamaisuuksia. Liberaalisille sepustelijoille ei ole tietenkään lainkaan edullista tutustua vaikkapa niihin Sorgelle osoitettuihin (Marxin ja Engelsin) kirjeisiin⁹⁶, joista Hyndman itse mainitsee, ja *ottaa selvää* siitä, mistä pitäisi! Siitä he eivät välitä! Mutta tutustuminen näihin kirjeisiin ja niiden vertaileminen Hyndmanin „muistelmiin” ratkaisee kysymyksen heti.

Vuonna 1881 Hyndman julkaisi kirjasen „Englanti kaikille”, jossa hän siirtyy sosialismin kannalle, jääden varsin sekava-ajatukseksi porvarilliseksi demokraatiksi. Kirjanen oli kirjoitettu niihin aikoihin muodostunutta „Demokraatista federaatiota” (ei sosialistista) varten, jossa oli runsaasti sosialisminvastaisia aineksia. Ja niinpä sitten kertaillessaan ja kopioidessaan „Pääomaa” kirjasensa kahdessa luvussa Hyndman, *Marxin nimeä mainitsematta*, puhuu alkulauseessa arvoituksellisesti eräästä „suuresta ajattelijasta ja originellista kirjailijasta”, jolle hän on suuressa kiitollisuuden velassa j.n.e. Juuri tämän takia Engels „riitaannutti” minut ja Marxin,— kertoo Hyndman, esittäen samalla erään Marxilta saamansa kirjeen (vuoden 1880 joulukuun 8 pltä⁹⁷), jossa Marx kirjoittaa, että Hyndmanin sanojen mukaan hän, Hyndman, „ei ole Englantiin nähden samaa mieltä minun (Marxin) puolueeni kanssa”.

Selvää on, mikä oli erimielisyytenä, jota Hyndman ei ymmärtänyt, ei huomannut eikä arvostanut: se, että Hyndman oli siihen aikaan (kuten Marx aivan suoraan kirjoittaa Sorgelle joulukuun 15 p:nä 1881) „kaunosieluinen

pikkuporvarillinen kirjailija”, „puoleksi porvari, puoleksi prolettaari”. Selvää on, ettei Marx voinut olla esittämättä „raivokasta” vastalauseetta, kun henkilö, joka tekee tuttavuutta Marxin kanssa, lähenee häntä, sanoo itseään hänen oppilaakseen, perustaa sitten „demokraattisen” federaation ja kirjoittaa sitä varten kirjasen vääristellen marxilaisuutta ja vaieten visusti Marxista. Ja nähtävästi vastalause esitetiin, koskapa Marx samassa Sorgelle lähettämässään kirjeessä lainaa otteita Hyndmanin anteeksipyyntökirjeistä, joissa tämä esittää puolustukseksi sen, että „englantilaiset eivät mielellään ota oppia muukalaisilta” ja että „Marxin nimi on niin vihattu” (!!) y.m.s. (Hyndman itse ilmoittaa häviittäneensä miltei kaikki Marxilta saamansa kirjeet, joten tältä taholta on turhaa odottaa totuuden ilmituloa.)

Anteeksipyyntöjä nekin, eikö totta! Ja nyt sitten, kun kysymys Hyndmanin ja Marxin silloisista erimielisyyksistä valkenee täysin selväksi, kun Hyndmanin nykyinen kirjakin kokonaisuudessaan todistaa, että hänen katsomuksissaan on paljon filisteriläisyyttä ja porvarillisuutta (esim. ne todisteet, joilla Hyndman puolustelee kuolemanrangaistusta kriminaalirikollisille!), että selitykseksi välien rikkoutumiseen Marxin kanssa tarjotaan — Engelsin „juonittelut”, Engelsin, joka neljäkymmentä vuotta ajoi Marxin kanssa samaa periaatteellista linjaa. Vaikka Hyndmanin kirja koko muulta osaltaan olisi tynnyrillinen silkkaa hunajaa, niin tuo yksi lusikallinen tervaa riittäisi..

Marxin ja Hyndmanin silloiset erimielisyydet käyvät varsin luonteenomaisella tavalla ilmi siitä, mitä viimeksi mainittu kertoo arviosta, jonka Marx antoi Henry George’ista. Tuo arvio tunnetaan vuoden 1881 kesäkuun 20 p:nä päivätystä Marxin kirjeestä Sorgelle. Hyndman esitti Marxille H. George’in puolustukseksi sellaisia todisteita, että muka „George alituisella virheen päänjankkaamisellaan opettaa enemmän kuin muut ihmiset opettavat kertomalla täyden totuuden”.

„Marx”, kirjoittaa Hyndman, „ei tahdo kuullakaan moisista mahdollisista todisteista. Virheen leviäminen ei koskaan voinut olla eduksi kansalle, sellainen oli hänen mielipiteensä. „Virheen jättäminen kumoamatta on intellektuaalisen epärehellisuuden suosimista. Kymmentä selaista kohti, jotka menevät George’ia kauemmaksi, tulee kenties satakunta sellaista, jotka jäävät George’in

katsomusten kannalle, ja se vaara on liian suuri, uskaltuaksemme siihen””. Niin sanoi Marx!!

Hyndman taas ilmoittaa meille, että toisaalta hän on tänäkin päivänä tiukasti samaa mieltä George'ista, mutta toisaalta George oli muka rovonarvoista kynttilää pitelevä poikanen, joka pelleili sähkövalonheittimen omistavan miehen rinnalla.

Vertaus on mainio, mutta... mutta Hyndmanin taholta oli uskallettua esittää tuo mainio vertaus oman mitättömän, Engelsiä koskevan, juorupuheensa rinnalla.

*„Zvezda” № 31,
marraskuun 26 pnä 1911
Allekirjoitus: V. I. Iljin*

*Julkaistaan „Zvezda” lehdessä
tekstin mukaan*
